

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง โดยกล่าวถึงความมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการศึกษา ที่มีวุฒิปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา จำนวน 25 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 119 คน ผู้ดำเนินการพัฒนา จำนวน 25 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 169 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จัดทำเป็นแบบสอบถาม มีหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาหรือสิ่งที่ต้องพัฒนา และขั้นตอนการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีรายละเอียดเป็นรายการ (ข้อคำถาม) จำนวน 2 ฉบับ คือ

แบบสอบถามฉบับที่ 1 ผู้วิจัยจัดทำเป็นร่างรูปแบบขั้นมีหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา หรือสิ่งที่ต้องพัฒนา และขั้นตอนการพัฒนา มีข้อคำถาม 36 รายการ ได้นำร่างรูปแบบดังกล่าวไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

แบบสอบถามฉบับที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา มาปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ดำเนินการพัฒนา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามและรับคืน ผ่านศูนย์ประสานงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางทอง ทุกอำเภอ และไปเก็บด้วยตนเองบางส่วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลจากการตอบของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบไปหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทั้งหมด และทำการทดสอบค่าเฉลี่ยด้วย $t - test$ โดยกำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมไว้ว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความเหมาะสมต้องมากกว่า 4.00

4.2 นำข้อมูลจากการตอบร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ดำเนินการพัฒนาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของรูปแบบไปหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้านและรวมทั้งหมด และทำการทดสอบค่าเฉลี่ยด้วย $t - test$ โดยกำหนดเกณฑ์ความเป็นไปได้ไว้ว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความเป็นไปได้ต้องมากกว่า 4.00

4.3 นำรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบความเป็นไปได้ของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ดำเนินการพัฒนา จากการตอบแบบสอบถามร่วมกัน มาทำการเปรียบเทียบความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนากว่าผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ดำเนินการพัฒนาเป็นรายข้อ โดยใช้ $t-test$ (Independent-Sample $t-test$)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า

1. จากผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากว่าผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่มีหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาหรือสิ่งที่ต้องพัฒนา และขั้นตอนการพัฒนา ได้ข้อคำถาม 36 รายการ

2. จากการศึกษาวិเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 25 คน พบว่า มีความเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ว่ามีความเหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ภายใต้บริบทของสถานศึกษา และไม่เห็นด้วย 2 รายการ และให้เพิ่มเติมรายชื่อ ได้รูปแบบที่นำไปตรวจสอบความเป็นไปได้ จำนวน 47 รายการ

3. จากการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ดำเนินการพัฒนา พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ว่าเป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้สามารถปฏิบัติได้จริงภายใต้บริบทของสถานศึกษา และไม่เห็นด้วย 2 รายการ ได้รูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 45 รายการ

4. จากการศึกษาวิเคราะห์ทำการเปรียบเทียบความเป็นไปได้ของรูปแบบตามความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ดำเนินการพัฒนา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ดำเนินการพัฒนา ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ภายใต้บริบทของสถานศึกษา และมีความเห็นแตกต่างกันบ้าง กล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าผู้ดำเนินการพัฒนา ในเรื่องของจุดมุ่งหมาย และขั้นตอนการพัฒนา รวม 6 รายการ

5. จากการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ได้ส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน 45 รายการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 หลักการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีดังต่อไปนี้

5.1.1 การพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างมีแผน และจัดทำเป็นแผนงานไว้อย่างชัดเจน

5.1.2 การพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

5.1.3 การพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการ ต้องมุ่งตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา

5.2 จุดมุ่งหมายการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีดังต่อไปนี้

5.2.1. เพื่อส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5.2.2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารบริหารมืออาชีพ

5.2.3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ

5.2.4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

5.3 เนื้อหาหรือสิ่งที่ต้องพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีดังต่อไปนี้

5.3.1 ด้านความรู้ (Knowledge base) เป็นการให้ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ในเรื่อง

5.3.1.1 ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

5.3.1.2 ความรู้เกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิผล

5.3.1.3 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและความเชื่อในการจัดการศึกษา

5.3.1.4 ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการทางการบริหาร ในด้านพฤติกรรมกรรมการบริหารนโยบาย การปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน

5.3.1.5 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง

5.3.1.6 ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

5.3.2 ภาระหน้าที่ (Tasks) หมายถึง การให้ความเข้าใจในภาระหน้าที่และเทคนิควิธีการแก่ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ในเรื่อง

5.3.2.1 การนิเทศและการประเมินผลการสอน

5.3.2.2 การพัฒนาทีมงาน

5.3.2.3 การพัฒนาหลักสูตร

5.3.2.4 การพัฒนากลุ่ม

5.3.2.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยในชั้นเรียน

5.3.2.6 การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้

5.3.2.7 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

5.3.3 ด้านทักษะ (Skills) หมายถึง ทักษะที่จำเป็น (Skill needed) ในการนำความรู้ไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติงานที่มีสมรรถภาพผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะความเป็นผู้นำ และทักษะด้านเทคนิค

5.3.3.1 ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership skills) ได้แก่

5.3.3.1.1 ทักษะการติดต่อสื่อสาร

5.3.3.1.2 ทักษะด้านบุคคล

5.3.3.1.3 ทักษะการนิเทศ

5.3.3.1.4 ทักษะการแนะแนวทางการตัดสินใจของกลุ่ม

5.3.3.2 ทักษะด้านเทคนิค (Technical skills) ได้แก่

5.3.3.2.1 ทักษะการตั้งเป้าหมายหรือทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์

5.3.3.2.2 ทักษะการประเมินผลและการวางแผน

5.3.3.2.3 ทักษะการสังเกต

5.3.3.2.4 ทักษะการวิจัยและประเมินผล

5.4 ขั้นตอนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ เป็นขั้นสร้างแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการปูพื้นฐาน สร้างเจตคติและแนวคิดในเชิงบวกให้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาหรือเป็นการสร้างความพร้อม ในเรื่อง

1. ความหมายของภาวะผู้นำ
2. ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ
3. ความสำคัญและความจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการ
4. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการ
5. ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้ ภาระหน้าที่ และทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 การประเมินก่อนดำเนินการ เป็นขั้นประเมินพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาก่อนดำเนินการ ในเรื่อง

1. การประเมินประวัติหรือข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหารสถานศึกษา
2. การประเมินด้านความรู้ ด้านภาระหน้าที่ และด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นที่ 3 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นขั้นพัฒนาด้านความรู้ ด้านภาระหน้าที่ และด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. ให้ฟังคำบรรยายจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์
2. ให้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ
3. ให้เข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ
4. ให้ศึกษาดูงาน

ขั้นที่ 4 การฝึกปฏิบัติ เป็นขั้นฝึกปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษา ให้เกิดทักษะในการนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้จากการพัฒนาในขั้นที่ 3 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยให้มีการฝึกปฏิบัติโดยการใช้สถานการณ์จริง

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการดำเนินการ เป็นขั้นประเมินเพื่อให้แน่ใจได้ว่าการพัฒนาตามขั้นที่ 3 และ ฝึกปฏิบัติในขั้นที่ 4 เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์จริงในการประเมินจึงประเมินทั้ง 3 วัตถุประสงค์ ได้แก่

1. ประเมินความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ
2. ประเมินทักษะความสามารถที่จะเป็นผู้นำทางวิชาการ
3. ประเมินเจตคติต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์ผลการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นวิเคราะห์ผลการดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่

1. การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนจากขั้นที่ 1-5
2. การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานทั้งหมดตามรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

การอภิปรายผล

ผลรวมรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ที่ได้มาจากการศึกษาขั้นความเหมาะสม และขั้นความเป็นไปได้ ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาหรือสิ่งที่ต้องพัฒนา และขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. หลักการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

1.1 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างมีแผนและจัดทำแผนงานไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินดารัตน์ (2538 : 202) กล่าวว่าในการพัฒนาครูซึ่งหมายรวมถึงผู้บริหาร โรงเรียนด้วยให้ก้าวหน้าทางวิชาการอย่างมีคุณค่าที่สมบูรณ์นั้น ควรประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ คือ มีการดำเนินงานต่อเนื่องกัน การพัฒนาครูจะมีคุณค่าสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการดำเนินอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่จัดเป็นยุคเป็นระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง การดำเนินงานด้านนี้ควรจะได้มีโครงการ มีการวางแผน มีผู้รับผิดชอบเฉพาะ กำหนดเวลาและทำตารางเวลาให้แน่นอน

1.2 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 52 กระทรวงศึกษาธิการ. (2542 : 31 – 32) อธิบายไว้ว่า การผลิตครู การพัฒนาครูและบุคลากรทางการ

ศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบให้กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำหน้าที่ส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง และกำกับและประสานงานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

1.3 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ต้องมุ่งตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถพร จินะวัฒน์ (2539 : 202) กล่าวว่า การพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ คือ หลักการตอบสนองปัญหาและความต้องการจำเป็น

2. จุดมุ่งหมายการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 เพื่อส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542 : 6 – 26) ได้ระบุจุดมุ่งหมายการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ไว้ในมาตรา 9 (4) ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.2 เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารบริหารมืออาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 1) ได้ระบุจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานระดับสูงสู่ความเป็นเลิศในปีพุทธศักราช 2550 โดยมุ่งเน้นปฏิรูปครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยจะพัฒนาครูและผู้บริหารให้เป็นมืออาชีพ

2.3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถพร จินะวัฒน์ (2539 : 202) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญ เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหาร โรงเรียนได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ

2.4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถพร จินะวัฒน์ (2539 : 202) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนอันจะส่งผลต่อความสามารถการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. เนื้อหาหรือสิ่งที่ต้องพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กลิคแมน (Chell, 2001 : 11 ; citing Glickman, 1990) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร ควรมี 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านภาระหน้าที่ และด้านทักษะความเป็นผู้นำ

4. ขั้นตอนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิเชียร ชิวพิมาย (2539 : 139 – 140) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นการประเมินก่อนดำเนินการ ขั้นการพัฒนา ขั้นการปฏิบัติ ขั้นการประเมินหลังดำเนินการ และขั้นวิเคราะห์การดำเนินการ

และจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ดำเนินการพัฒนาพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการบางรายการที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนประกอบของรูปแบบที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าผู้ดำเนินการพัฒนามีดังนี้

1. จุดมุ่งหมายการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารบริหารมืออาชีพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าการที่รับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการแล้วจะได้รับความรู้ ความเข้าใจในบทบาทภาระหน้าที่ และทักษะที่จำเป็นในการนำความรู้ไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะครอบคลุมไปถึงการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ในขณะที่ผู้ดำเนินการพัฒนาเห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นการพัฒนาให้ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถทางการเรียนการสอน โดยผู้บริหารสถานศึกษานำ ความรู้ ทักษะ และเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิชาการ มุ่งเน้นการเรียน การสอนจนนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการนำความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของความเป็นผู้นำทางวิชาการมาพัฒนาทางด้านการเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา จึงต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้อยู่เสมอ ในขณะที่ผู้ดำเนินการพัฒนาเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีศิลปะและความสามารถในตัวเองอยู่แล้วประกอบกับมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากมายถ้าหน่วยงานต้นสังกัดไม่ดำเนินการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา คงไม่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.3 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจะได้รับความรู้ ความเข้าใจในภาระหน้าที่ ตลอดจนนำทักษะต่าง ๆ ในการพัฒนาทางด้านการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผล ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในขณะที่ผู้ดำเนินการพัฒนาเห็นว่าถ้าผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาแล้วไม่นำไปปฏิบัติให้

เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาแล้วก็ไม่เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ขั้นตอนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ เป็นขั้นสร้างแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการปูพื้นฐาน สร้างเจตคติและแนวคิดในเชิงบวกให้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาหรือเป็นการสร้างความพร้อม ในเรื่องความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ และเป็นเรื่องที่จะต้องพัฒนาผู้เข้าอบรมจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ในขณะที่ผู้ดำเนินการพัฒนาเห็นว่า ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นความรู้พื้นฐาน เพราะเป็นศิลปะและความสามารถส่วนบุคคลที่ผู้บริหารสถานศึกษาทราบคืออยู่แล้ว

ขั้นที่ 2 การประเมินก่อนดำเนินการ เป็นขั้นประเมินพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาก่อนดำเนินการ ในเรื่อง การประเมินประวัติหรือข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความสามารถต่างกัน ในเรื่องของระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จะเป็นประโยชน์ต่อการแบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็น ในขณะที่ผู้ดำเนินการพัฒนาเห็นว่าประวัติหรือข้อมูลเบื้องต้นผู้บริหารบางท่านจะไม่เต็มใจที่จะให้ข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้นำข้อมูลดังกล่าวมาดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นที่ 3 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นขั้นพัฒนาด้านความรู้ ด้านภาระหน้าที่ และด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าการดำเนินการพัฒนาจะจำกัดด้วยเวลาการใช้วิธีการศึกษาเอกสารเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และเข้าใจได้ง่าย ในขณะที่ผู้ดำเนินการพัฒนาเห็นว่าการใช้วิธีการศึกษาเอกสาร ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับความรู้ไม่เท่ากันเพราะจะมีแต่ผู้ศึกษาเอกสารเท่านั้นได้รับความรู้และนำไปปฏิบัติได้

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา จะต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะนำความรู้ ภาระหน้าที่ และทักษะที่จำเป็นมาบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

คุณภาพการสอนของครู และประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยกำหนดเป็น โครงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา มีหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และขั้นตอนการพัฒนา เป็นประจำทุกปีงบประมาณ จัดทำคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาศึกษาหรือประยุกต์ใช้

1.2 ควรนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาไปทดลองพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรในโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสามารถนำไปกำหนดเป็นโครงการประจำปีของโรงเรียนทุกสังกัดได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาในลักษณะประเมินโครงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

2.2 ควรทำการศึกษาในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจของผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

คุณภาพการสอนของครู และประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยกำหนดเป็นโครงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา มีหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และขั้นตอนการพัฒนา เป็นประจำทุกปีงบประมาณ จัดทำคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาศึกษาหรือประยุกต์ใช้

1.2 ควรนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาไปทดลองพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรในโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสามารถนำไปกำหนดเป็นโครงการประจำปีของโรงเรียนทุกสังกัดได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาในลักษณะประเมินโครงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

2.2 ควรทำการศึกษาในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจของผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา